

Summary

Křižovatky etické výchovy v kontextu České republiky a Německa

Crossroads of the Ethical Education in the Context of the Czech Republic and Germany

Ruth Kubíčková

Cílem diplomové práce je zmapovat vývoj, proces konsolidace a současnou podobu implementace etické výchovy do vzdělávací soustavy České republiky a Německa a zároveň tak potvrdit tezi a poukázat na fakt, že hodnotová výuka a výchova, včetně jejího úzkého provázání s výukou náboženskou a duchovní dimenzí obecně, tvoří integrální součást systému školního vzdělávání, která podstatným způsobem ovlivňuje formování mravního uvědomění a kompetencí jedince a potažmo tak celé společnosti.

První kapitola se zabývá uvedením do dosud ne zcela ustálené odborné terminologie pojící se s etickou výchovou, která je stěžejní jak pro spolupráci interdisciplinární tak mezinárodní.

Z kapitoly druhé, věnované utváření systému morálních hodnot, vyplývá, že vedle rodiny, vrstevnických skupin a vlivů makroprostředí je to právě škola, která sehrává v morálním a charakterovém vývoji jedince podstatnou úlohu. V souladu s představenými stádii postupného upevňování morálního uvědomění dítěte, je možno na něj v rámci školy výchovně působit a záměrně tak podporovat žádoucí sociální interakce vedoucí k prosociálnímu chování, stejně jako schopnost samostatného etického uvažování a rozhodování.

Třetí oddíl, zabývající se etickou výchovou v České republice, historicko-společenským kontextem jejího vzniku, iniciativami a organizacemi, které rozhodujícím způsobem přispěly k jejímu postupnému zavedení jako doplňkového vzdělávacího oboru do školského kurikula (roku 2010), dochází k závěru, že i přes období čtyřicetileté izolace, mají české země na poli etické, morální výchovy na co navazovat (tradice mravní výuky dvacátých a třicátých let či výchovné modely pokusných a reformních škol.)

Z analýzy modelového výchovného programu Roche Olivara, který se stal východiskem aktuální koncepce předmětu Etická výchova zakotveného v Rámcových vzdělávacích programech pro základní a gymnaziální vzdělávání, a rovněž i z rozboru definovaných cílů a vzdělávacích obsahů uvedeného doplňkového předmětu vyplývá, že hlavní náplní a cílem výuky Etické výchovy v České republice je výchova k prosociálnosti. Etická výchova je předmětem nepovinným, forma a závaznost její výuky je zcela v kompetenci jednotlivých škol.

Kapitola čtvrtá přibližuje historický rámeček a současnou podobu výuky etické výchovy ve Spolkové republice Německo, přičemž vystupují na povrch principiálně odlišná východiska a motivy jejího vzniku, vycházející z nutnosti nalézt náhradní ekvivalent k povinné denominační výuce náboženské, založené na kontinuální proměně skladby společnosti a sekularizačních tendencích 60. let minulého století.

Aktuální koncepce výuky etiky je přiblížena na modelu vyučovacího předmětu LER (Utváření života – Etika – Náboženská nauka) spolkové země Braniborsko, kterou je možno, jako jednu ze zemí bývalého východního Německa, vnímat jako inspirativní paralelu k České republice. Předmět v sobě integrativním způsobem sjednocuje etickou, náboženskou a na praktický život orientovanou výuku a ve srovnání s českým modelem se zde objevuje relativně velký důraz na vyrovnání se s různými náboženskými směry, společně s vyzdvižením křesťanského horizontu sjednocené Evropy.

Náboženské, etické či filosoficko-etické vyučování je zpravidla povinnou součástí vzdělávacího systému německých základních a středních škol.

Závěrečná pátá kapitola reflektuje vztah náboženské a etické výchovy, podává obraz o rozličných názorových tendencích objevujících se v souvislosti s touto problematikou napříč společností a podrobněji se zabývá také náboženským kontextem a religiozitou v České republice, jejíž forma následně ovlivňuje rovněž aktuální podobu obsahu a cílů etické výchovy na školách.

Jednotlivým vyústěním celé práce se stává tvrzení, že ačkoli školní vzdělávání tvoří pouze jeden z faktorů, které spoluvytváří a spoluovlivňují osobnostní vývoj dítěte, má jeho

úloha v mravním rozvoji jedince své nezastupitelné místo. Biblické myšlení je přesvědčeno o tom, že mravnost se odvíjí od vztahu člověka k Bohu; úkolem moderního dialogu teologie a pedagogiky a zároveň výzvou do dalších let, je zachytit tuto jemnou duchovní rezonanci, artikulovat ji a citlivě formulovat pro potřeby školní etické výuky, aby tak i nadále mohla plnit svůj ušlechtilý zájem o kultivaci osobnosti žáků a studentů.